

Vlaams
Parlement

ingediend op **1541** (2017-2018) – Nr. 1
26 maart 2018 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Steve Vandenberghe

over het interuniversitair onderzoeksproject
Transbaso – 'Leerlingen versterken
in het keuzeproces van basis naar secundair'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;
Ann Brusseel, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;
Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Simon Boone.....	4
1.	Opzet van het project.....	4
1.1.	SBO-onderzoek	4
1.2.	Twee grote doelstellingen	4
1.3.	Vier jaar onderzoek.....	4
2.	Onderzoeksdesign.....	5
3.	Voornaamste bevindingen	6
3.1.	Studie- en schoolkeuze.....	6
3.2.	Het perspectief van leerlingen	9
4.	Keuzeproces: ouders	10
5.	Oriënteringsproces: leerkrachten	11
6.	Schoolkeuze.....	11
7.	Beleidsaanbevelingen op macroniveau	12
II.	Bespreking.....	13
	Gebruikte afkortingen	23

Op 27 februari 2018 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachte-wisseling over de resultaten van vier jaar onderzoek naar de overgang van basis-naar secundair onderwijs in Antwerpen en Gent. Over het interuniversitair onderzoeksproject Transbaso – ‘Leerlingen versterken in het keuzeproces van basis naar secundair’ werd van gedachten gewisseld met dr. Simon Boone (VUB), onderzoekscoördinator, en Karin Goosen (UGent), valorisatiecoördinator, van het onderzoeksproject.

I. Uiteenzetting door Simon Boone

1. Opzet van het project

Simon Boone licht eerst het opzet van het Transbaso-onderzoek toe.

1.1. SBO-onderzoek

De spreker schetst dat het Transbaso-onderzoek een door IWT gefinancierd Strategisch Basisonderzoek was. Gedurende vier jaar werd de overgang van basis- naar secundair onderwijs onderzocht in de steden Antwerpen en Gent.

Vijf partners, met in totaal zeven promotoren, waren bij het project betrokken: AP Hogeschool, HoGent, UAntwerpen, UGent en VUB.

Gedurende het onderzoek waren acht mensen voltijds betrokken bij het project, maar door personeelwissels en deeltijdse opdrachten hebben veel meer mensen meegewerkt.

1.2. Twee grote doelstellingen

De eerste doelstelling was het diepgaand bestuderen van processen van school- en studiekeuze bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs. De tweede doelstelling was het ontwikkelen van instrumenten voor gebruikers (actoren betrokken bij school- en studiekeuze) en interventies in scholen en de evaluatie ervan.

Deze opdeling in doelstellingen verklaart volgens de spreker ook de aanwezigheid van een onderzoekscoördinator en een valorisatiecoördinator.

1.3. Vier jaar onderzoek

Gedurende vier jaar gebeurde wat de spreker omschrijft als actieonderzoek. Er gebeurden interventies in de scholen en achteraf werd nagegaan of die effect hadden.

Er gebeurde ook een grootschalig survey-onderzoek met vragenlijsten, waarbij drie cohortes leerlingen, hun ouders, leerkrachten en directies van 36 basisscholen in Antwerpen en Gent werden bevraagd.

Daarnaast was er ook kwalitatief onderzoek: interviews met leerlingen, ouders en leerkrachten en observaties van oudercontacten en multidisciplinaire overleggen, waarbij de CLB-medewerker, de leerkracht en de zorgcoördinator over elke leerling een advies geeft.

Het team stond ook in voor procesevaluaties in interventiescholen: interviews met leerkrachten(teams), directies en leerlingen.

Het hele onderzoek gebeurde in nauwe samenwerking met de gebruikersgroep, stipt de spreker aan. Bij een SBO-project geven mensen aan dat ze interesse hebben in het project, het voor hen een meerwaarde heeft en ze er positieve resultaten van verwachten. Het gaat om vijf grote sectoren: jeugd, onderwijs, integratie, welzijn en techniek en wetenschap.

Deze groep mensen heeft de tools mee vorm gegeven, werd om feedback gevraagd en minimum één keer per jaar werden de resultaten van het onderzoek besproken en konden ze reflecties geven.

2. Onderzoeksdesign

Simon Boone wijst op de combinatie van kwantitatief onderzoek (vragenlijsten) en kwalitatief onderzoek (diepgaander onderzoek bij een selecte groep).

Er namen 36 basisscholen deel: achttien in Gent en achttien in Antwerpen, ingedeeld in drie categorieën van zes scholen uit elke stad. De eerste groep betrof experimentele scholen met coaching (E+), dus met begeleiding van een traject om te werken aan de overgang van basis naar secundair met de door het onderzoeksteam ontwikkelde tools. De tweede groep waren de experimentele scholen zonder coaching (E-), waar bij het begin van het schooljaar het traject werd besproken, maar zonder verdere interventie vanuit de onderzoeksgroep. In een controlegroep (C) was er geen betrokkenheid van de onderzoekers, maar werden wel de vragenlijsten afgenomen en werd voor de scholen een rapport gemaakt over de uitstroom van de leerlingen.

De 36 scholen werden niet willekeurig gekozen, merkt de spreker op. Er werd voor geopteerd om in een stedelijke context onderzoek te doen, omdat daar een grote verscheidenheid is aan types scholen qua samenstelling. In het onderzoek zaten zowel scholen van het vrij als van het officieel onderwijs. Daarnaast was het de keuze om scholen met een verschillend aandeel indicatorleerlingen te betrekken.

Dat resulteerde in volgende selectie van deelnemende scholen:

Antwerpen/Gent	Totaal	E+	E-	C
Vrij onderwijs				
Laag # indicatorleerlingen	3	1	1	1
Midden # indicatorleerlingen	3	1	1	1
Hoog # indicatorleerlingen	3	1	1	1
GO en OGO				
Laag # indicatorleerlingen	3	1	1	1
Midden # indicatorleerlingen	3	1	1	1
Hoog # indicatorleerlingen	3	1	1	1

In het onderzoek werden drie cohortes gevolgd, goed voor meer dan drieduizend leerlingen. Met meetmomenten werd de evolutie nagegaan: een nulmeting, een premeting op het einde van het zesde leerjaar en een postmeting na het eerste semester van het secundair voor de eerste twee cohortes.

De nulmeting en de premeting gebeurden via vragenlijsten die in de klas werden ingevuld. De postmeting gebeurde via een online enquête, wat zorgde voor een beperktere respons van zowat 60 percent.

Om de beschrijving van de aanpak af te ronden, geeft Simon Boone nog een overzicht van de interviews, focusgroepen en observaties:

	Aantal geïnterviewde leerlingen/ouders/leerkrachten	Aantal keren geïnterviewd
Leerlingen	Interviews met 23 leerlingen	2x
	Focusgroep met 7 leerlingen	1x
	Focusgroep met 8 leerlingen	
Ouders	Interviews: 32 ouders	3x
Leerkrachten	Interviews met 15 leerkrachten	1x
Observaties	>200 Oudercontacten	-
	3 MDO's	-

3. Voornaamste bevindingen

3.1. Studie- en schoolkeuze

Simon Boone noemt het opvallend dat in de steden Antwerpen en Gent kinderen nog massaal kiezen voor de opties Latijn en moderne wetenschappen. Daarnaast zijn er vrij weinig leerlingen die van bij de start kiezen voor een technisch georiënteerde optie. Een kunstoptie wordt heel weinig gekozen. Slechts weinig leerlingen uit het zesde leerjaar gaan naar de B-stroom.

Onderstaande tabel geeft het volledige overzicht:

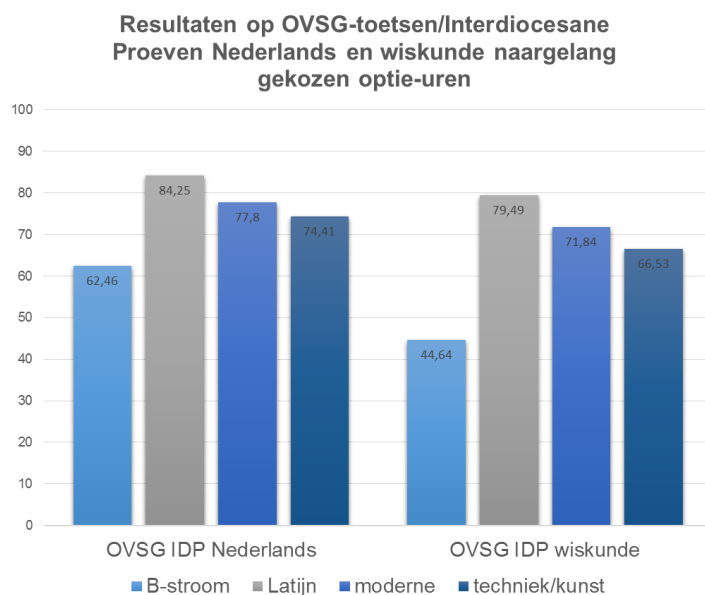
B-stroom	2,5 – 5%
Kunstoptie	1 – 2%
Latijn	36 – 39%
Moderne	+ 45 %
Technische optie	10 – 12%

De spreker geeft nog mee dat voor de weergave met vorken is gekozen, omdat de meting gebeurde net voor de overgang en op dat moment nog niet iedereen een keuze had gemaakt, en omdat bij de postmeting slechts 60 percent van de groep bevraagd kon worden.

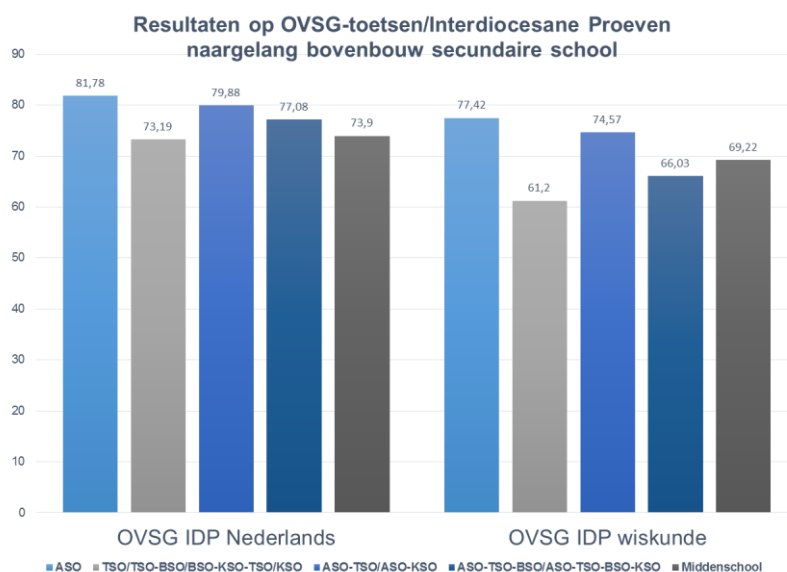
Deze resultaten verschillen niet veel van eerder Vlaanderenbreed onderzoek voor de periode 2008-2010, geeft de spreker nog mee.

Vervolgens wordt ingezoomd op welke leerlingen waar terechtkomen.

De resultaten op OVSG-toetsen en interdiocesane proeven Nederlands en wiskunde werden vergeleken naargelang de gekozen studieoptie. Dat geeft een sterk verschillend beeld. De leerlingen die kiezen voor Latijn scoren het sterkst en de leerlingen die in de B-stroom terechtkomen, scoren beduidend minder goed.

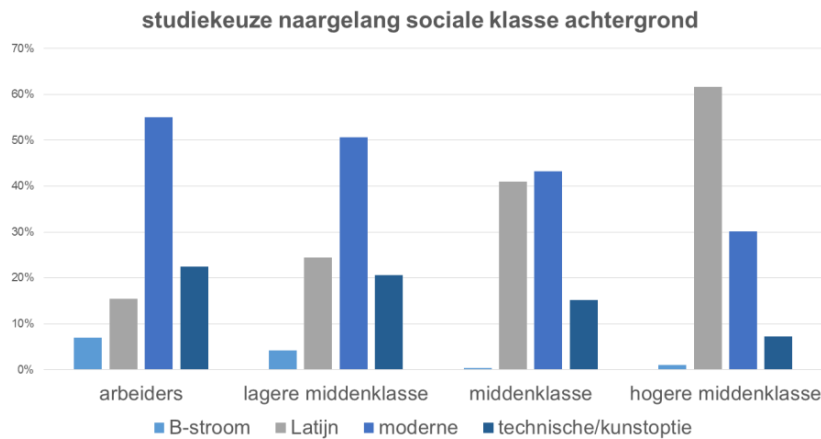

De onderzoekers gingen ook na in welk type school de leerlingen terechtkwamen. Vanuit de onderzochte 36 basisscholen verspreidden de leerlingen zich over 138 secundaire scholen. Voor elke school werd bekeken welke bovenbouw er was. Dit beeld bevestigt de bovenstaande bevindingen: leerlingen die naar scholen gaan met enkel een aso-bovenbouw, scoren sterker dan leerlingen die het secundair beginnen in een school met een tso-bovenbouw.

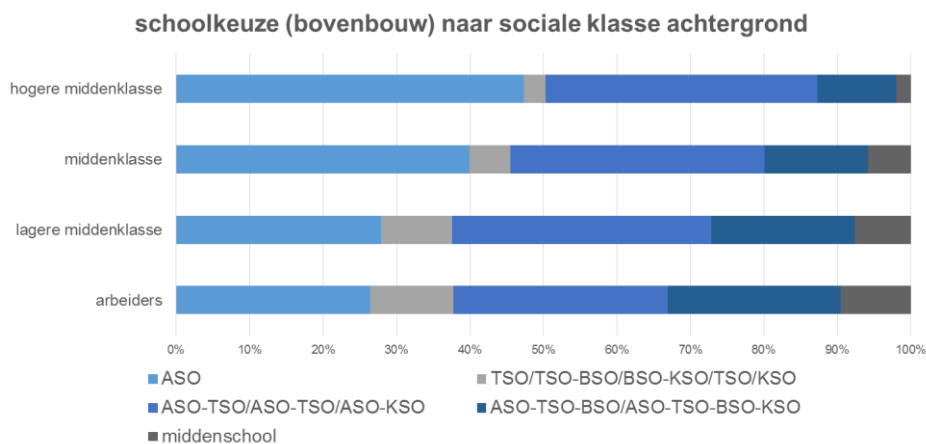
De leerlingen die instromen in multilaterale scholen, waar elke onderwijsvorm wordt aangeboden, scoren gemiddeld minder sterk dan leerlingen die starten in een aso-bovenbouw, geeft de spreker mee. De relatief betere score van leerlingen die kiezen voor een school met aso-tso- of aso-kso-bovenbouw verklaart hij door te verwijzen naar het dikwijls specifieke karakter van deze scholen. In de stedelijke context gaat het meestal om hoog aangeschreven aso-scholen die één specifieke tso- of kso-optie aanbieden.

Als de socialeklasseachtergrond in ogenschouw wordt genomen, worden duidelijke keuzeverschillen vastgesteld, merkt de spreker op.

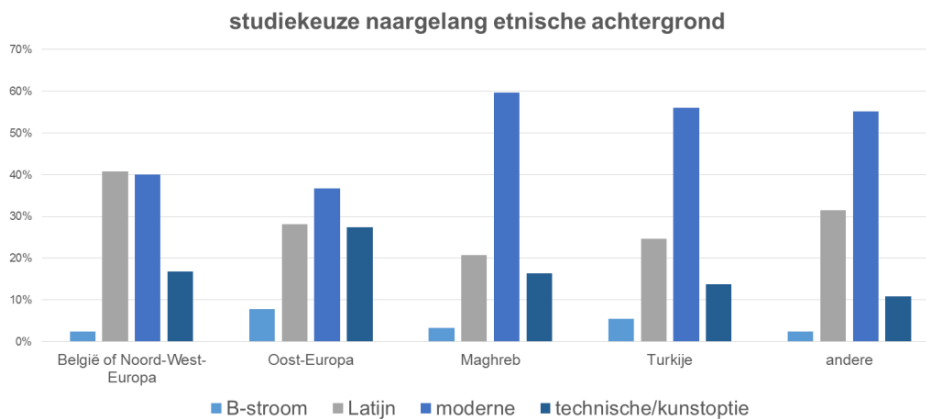
De keuze voor Latijn bijvoorbeeld evolueert volgens de klassen. Conclusie is dat de opties een ander publiek aantrekken. Leerlingen met een arbeidersachtergrond kiezen minder snel voor de theoretische opties.

Als de bovenbouw van de schoolkeuze wordt vergeleken met de sociale achtergrond zijn eveneens duidelijke verschillen merkbaar, stipt de spreker aan.

Kinderen met een arbeidersachtergrond kiezen minder voor een school met een aso-bovenbouw, maar vaker voor een multilaterale bovenbouw en een middenschool.

Ook de etnische achtergrond van de kinderen kwam in het onderzoek aan bod en toont duidelijke verschillen, zoals onderstaande tabel aantoont.

3.2. Het perspectief van leerlingen

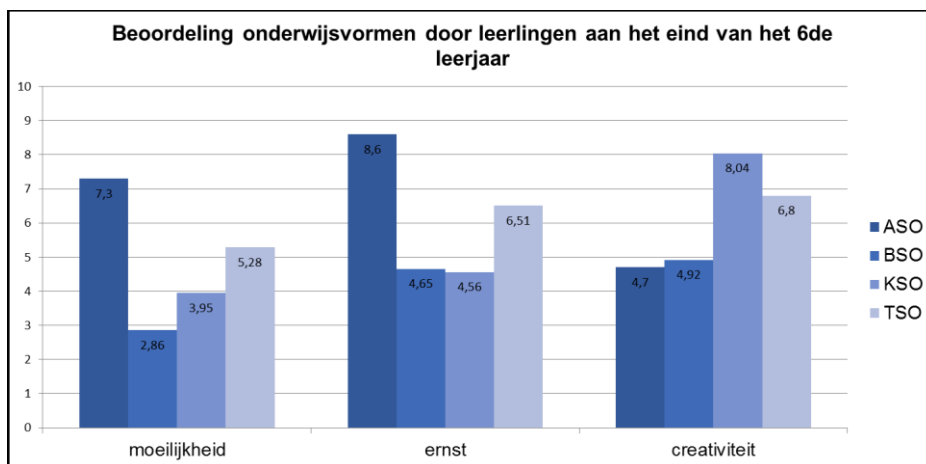
De vele gesprekken met leerlingen waren zeker een meerwaarde voor het onderzoek, stelt *Simon Boone*. De leerlingen beslissen mee bij de keuze, maar de kennis over het secundair onderwijs is zeer beperkt en oppervlakkig.

67 percent van de leerlingen wist niet dat de onderwijsvormen (aso, bso, kso, tso) pas starten in het derde jaar. 74 percent wist niet dat er meer keuzeopties zijn in het eerste jaar A dan Latijn en moderne. Deze beperkte kennis bleek ook duidelijk uit de gesprekken met de leerlingen over de overstap naar het secundair, met soms heel frappante uitspraken over de verschillende onderwijsvormen.

De ideeën over studietoepassingen en onderwijsvormen bij leerlingen zijn erg stereotiep, beklemtoont de spreker. Leerlingen rangschikken studierichtingen van moeilijk naar gemakkelijk en uitspraken als 'hoge' en 'lage' richtingen, hoog beginnen en (af)zakken zijn legio. Ze krijgen dit mee van ouders en leerkrachten, merkt Simon Boone op.

Ook in de vragenlijsten kwamen de ideeën over het secundair onderwijs aan bod. Dat was geen gemakkelijke oefening, omdat aangeboden items al snel bevooroordeeld zijn. Als alternatief konden de leerlingen zelf een beoordeling geven op lijnstukken: van 'zeer moeilijk' tot 'helemaal niet moeilijk', van 'ernstig' tot 'helemaal niet ernstig' en van 'creatief' tot 'helemaal niet creatief'.

Dat zorgde voor volgend resultaat:

Een ander element over het perspectief van leerlingen heeft te maken met betrokkenheid en futiliteitsgevoelens, schetst de spreker.

Betrokkenheid is een belangrijke voorspeller van drop-out, geeft Simon Boone mee. Uit onderzoek van de KU Leuven blijkt dat er in het secundair onderwijs drie types leerlingen zijn: leerlingen die met een hoge betrokkenheid starten en dat niveau aanhouden, leerlingen die hoog starten maar gedurende het secundair een duik nemen, en leerlingen die van bij het begin een lage betrokkenheid vertonen. Deze laatste groep zit vaak in de B-stroom, maar er was tot nu geen onderzoek naar in het basisonderwijs, aan de vooravond van het secundair.

Uit het Transbaso-onderzoek blijkt dat verschillen in betrokkenheid en futiliteitsgevoelens zich al manifesteren voor de leerlingen naar het secundair onderwijs gaan. Leerlingen die starten in de B-stroom of een optie techniek of kunst, vertonen al een iets lagere betrokkenheid en een hogere futiliteit dan

leerlingen die starten in Latijn of moderne. Futiliteit meet de mate waarin leerlingen vinden dat de school iets voor hen is.

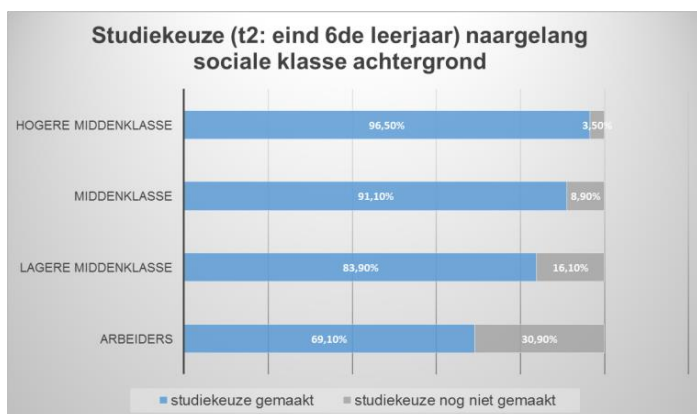
Dat zijn volgens de spreker alarmerende bevindingen, want de leerlingen zijn nog heel jong en voelen zich voor een deel al gefaald.

De onderzoekers hebben in een kwantitatieve analyse geprobeerd om na te gaan hoe dat komt. Volgens de spreker is er een causale keten. Die leerlingen krijgen vaak te horen dat hun prestaties ondergemiddeld zijn, ontwikkelen daardoor een gevoel dat school niets voor hen is en dat leidt tot een lagere betrokkenheid bij het schoolgebeuren.

Er zou ook gezegd kunnen worden dat de futiliteitsgevoelens leiden tot lagere prestaties. Aangezien het gaat om jonge leerlingen menen de onderzoekers, zoals ook blijkt uit de interviews, dat door te horen dat hun prestaties onvoldoende zijn leerlingen zich het idee vormen dat school niets voor hen is.

4. Keuzeproces: ouders

Uit het onderzoek blijkt een verschil in timing van de keuze naargelang de socio-economische achtergrond, stelt *Simon Boone*. Alle ouders willen het beste voor hun kind en zijn daar zeer bezorgd over, maar er is een verschil in timing van de keuze, zoals onderstaande grafiek aantoont.

Op het einde van het vijfde leerjaar had ongeveer 40 percent van de ouders uit de hogere middenklasse al een keuze gemaakt, terwijl dat bij ouders uit een arbeidersmilieu maar 26 percent was. Op het einde van het zesde leerjaar is dat verschil nog meer uitgesproken.

Ouders met een hogere socio-economische status zijn proactiever, hebben een rijk sociaal netwerk, zijn kritisch over de informatie die ze krijgen en zijn minder afhankelijk van de lagere school. Ouders met een lagere socio-economische status hebben een meer afwachtende aanpak, hebben minder sociale en culturele hulpbronnen en zijn meer afhankelijk van de lagere school. Veralgemeend kan gezegd worden dat de eerste groep tijdig en trefzeker kiest, terwijl de tweede groep later en minder trefzeker kiest.

Er zijn ouders die niet weten dat ze eigenlijk al in het vijfde leerjaar naar de opendeurdagen moeten gaan, want die vallen in het zesde leerjaar na de inschrijvingsmomenten en komen dus te laat, stipt de spreker nog aan.

5. Oriënteringsproces: leerkrachten

Weinig scholen hebben een duidelijk oriënteringsbeleid, komt uit het onderzoek naar voren. Leerkrachten geven verschillende informatie aan ouders en leerlingen en ook de activiteiten die ze organiseren in het kader van school- en studiekeuze zijn anders, stelt *Simon Boone*.

Bovendien is er ook bij leerkrachten basisonderwijs soms een gebrek aan kennis over het secundair onderwijs. Het is ook niet altijd duidelijk wat verwacht wordt van leerkrachten, maakt de spreker duidelijk. Er zijn geen richtlijnen en de aanpak van de scholen verschilt sterk, zoals ook de inhoud van de MDO's sterk verschilt.

De observaties van oudercontacten door het onderzoeksteam bij het begin van het zesde leerjaar leert dat leerkrachten vaak de nadruk leggen op de keuze in plaats van op het proces, dat ze weinig proactief zijn ten opzichte van de ouders en zelfs soms het gesprek uit de weg gaan. Ouders die het meeste nood hebben aan raad vallen soms uit de boot, stelt de spreker.

6. Schoolkeuze

Er is in Vlaanderen weinig onderzoek naar de schoolkeuze, legt *Simon Boone* uit. Internationaal onderzoek, bijvoorbeeld van de OESO in 2017, toont aan dat een aantal elementen belangrijk zijn voor ouders: kwaliteit en reputatie, afstand tussen school en thuis, levensbeschouwelijke basis en financiële overwegingen.

Uit interviews met ouders tijdens het onderzoek blijkt het grote belang van de reputatie van de school. Daaronder valt het niveau, de discipline, de begeleiding en de leerlingenpopulatie. Zeker binnen een stedelijke context werkt leerlingenpopulatie in verschillende richtingen, dus ook richting waardering van meer diversiteit. Maar langs de andere kant wordt soms ook zelfselectie waargenomen, dus ouders kiezen niet voor een bepaalde school uit schrik voor de gevolgen voor hun kind als het in een school met vooral hogere socio-economische profielen terecht komt.

De onderzoekers hebben ook een analyse gemaakt over de afstand tussen thuis en school. Die analyse gebeurde op basis van de adressen van de ouders, informatie over de socialeklasseachtergrond en de etnische achtergrond van de leerlingen en de adressen van de secundaire scholen, en werd aangevuld met informatie over de secundaire scholen, met name het percentage indicatorleerlingen en het aanbod in de bovenbouw.

De leerlingen uit de steekproef gingen naar 138 secundaire scholen, waarbij een aantal heel populaire en een aantal dat door slechts een beperkt aantal leerlingen werd gekozen.

Uit internationaal onderzoek bleek de verwachting dat de socialeklasseachtergrond van leerlingen een rol zou spelen. Uit onderzoek in het VK blijkt dat leerlingen met een arbeidersachtergrond een voorkeur hebben voor scholen dichterbij. Uit het Transbaso-onderzoek blijkt dat veeleer de etnische achtergrond van leerlingen bepalend is. Leerlingen met een migratieachtergrond leggen minder afstand af, zowel in Antwerpen als Gent, onafhankelijk van de socialeklasseachtergrond of het type school.

Daar kunnen volgens *Simon Boone* twee verklaringen voor gegeven worden. De ene is een deficitverklaring, die ervan uitgaat dat die ouders minder op de hoogte zijn van het aanbod en meer de neiging hebben om naar scholen in de buurt te

gaan. De andere is dat ze expliciet kiezen voor scholen in de buurt, want het zijn vaak scholen met ervaring met leerlingen met een migratieachtergrond.

De onderzoekers stellen ook vast dat leerlingen uit de Gentse basisscholen grotere afstanden afleggen, maar dat kan ook veroorzaakt worden door een denser aanbod in Antwerpen. Leerlingen leggen ook meer afstand af als ze naar een tso- of tso/bsc-school gaan, wat erop kan wijzen dat het aanbod beperkter is.

Leerlingen zijn ook bereid om meer afstand af te leggen om naar een school te gaan met minder indicatorleerlingen.

7. Beleidsaanbevelingen op macroniveau

Simon Boone overloopt de zeven beleidsaanbevelingen.

Zorgen voor een duidelijke, transparante onderwijsstructuur, is volgens de spreker een aanbeveling die iedereen ten goede komt. Er circuleert over het secundair onderwijs heel wat foutieve informatie, zoals het bestaan van onderwijsvormen vanaf het eerste jaar. Tegelijkertijd trekken scholen met een verschillende bovenbouw een ander publiek aan voor de eerste graad.

De inschrijvingen later laten starten en overal op hetzelfde moment, is een tweede aanbeveling. Door de concurrentie tussen de scholen ontstaat de neiging om de inschrijvingen alsmaar vroeger te starten. Het resultaat is dat leerlingen en zeker ouders al in het vijfde leerjaar met het keuzeproces bezig zijn. Rekening houdend met de beperkte kennis en de stereotiepe beeldvorming, is dat volgens de spreker te vroeg.

De B-stroom kan als springplank dienen, stelt de spreker. Zeker in de Antwerpse scholen kwamen veel nieuwkomers die de taal niet genoeg beheersen in de B-stroom terecht. Veel van die leerlingen hebben geen interesse in een B-stroomtraject, merkt de spreker op, maar zijn niet op de hoogte van de mogelijke uitstroom. De B-stroom opwaarderen als een soort brugklas is volgens de onderzoekers een nuttige optie.

Maak tijd en ruimte voor samenwerking en professionalisering rond onderwijsloopbaanbegeleiding, is de vierde aanbeveling. De onderzoekers stelden vast dat scholen zeker willen werken rond de overgang van basis naar secundair, maar tijd en ruimte ontbreken vaak voor leerkrachten.

Alle leerlingen laten verkennen in het eerste jaar van het secundair onderwijs, is de vijfde aanbeveling. Ook deze aanbeveling gebeurt vanuit het perspectief dat leerlingen absoluut nog niet weten wat de mogelijkheden zijn. Ze krijgen dus best de kans om verder te ontdekken gedurende het eerste jaar van het secundair onderwijs.

Stel de studiekeuze uit, luidt de zesde aanbeveling. Ook dit weer vanuit dezelfde redenering dat leerlingen nu te weinig op de hoogte zijn van de keuze die ze maken en niet goed weten in welk traject ze terechtkomen. Deze aanbeveling wordt geformuleerd vanuit kinderrechtenperspectief, geeft Simon Boone mee. Als het de doelstelling is om kinderen echt te betrekken, is het nodig dat ze weten wat hun keuze impliceert.

Investeer in externe begeleiding op maat van schoolteams, is de laatste aanbeveling. Door iemand van buitenaf in de school te brengen, zijn scholen in staat om hun eigen praktijken kritisch te bekijken en te zoeken naar een beleid voor de overgang van basis naar secundair. Als de oefening enkel intern gebeurt, loopt men het risico dat bepaalde aspecten niet onder de aandacht komen.

II. Bespreking

Jo De Ro beaamt dat het tijdig aanbieden van informatie en opendeurdagen belangrijk is. Als de scholen dan ook nog consecutief opendeurdagen organiseren, kunnen ouders en leerlingen meerdere scholen bezoeken.

Bij de vaststelling dat weinig scholen een duidelijk oriënteringsbeleid hebben, stelt het lid de vraag of de onderzoekers de resultaten ook voorstellen bij scholengroepen, scholengemeenschappen, koepels en vakbonden.

De studie wijst op de pijnpunten waarop ingezet moet worden. Geven de onderzoekers bij besprekingen ook positieve voorbeelden?

Uit het onderzoek blijkt dat leerkrachten cruciaal zijn. We zijn bijna 20 jaar na de omvorming van PMS naar CLB, die zorgde voor een verschuiving bij de oriëntering naar de eerstelijnszorg bij leerkrachten, schetst de spreker. Kunnen de onderzoekers aangeven welke elementen zorgen voor de grote verschillen tussen leerkrachten? Hangt het af van de school, de vooropleiding, de leeftijd of de professionalisering van het oriënteringsbeleid?

Het onderzoek toont volgens *Jo De Ro* ook aan dat alle ouders ernstig bezorgd zijn over de volgende stap voor hun kind. Het hangt dikwijls af van de grootte van het netwerk en de kwaliteit van de beschikbare informatie om het beste onderwijs voor het kind te vinden.

Het lid onderschrijft de aanbevelingen, maar gaat nog in op de B-stroom als springplank. Dat is volgens de spreker een cruciaal, maar erg moeilijk element. Zien de onderzoekers enige positieve evolutie?

Koen Daniëls vraagt in welke mate de resultaten van het onderzoek in Antwerpen en Gent transfereerbaar zijn naar Vlaanderen. De afstand naar de scholen is in de meeste regio's verschillend en er is minder bereikbare keuze.

De grootte van de steekproef is volgens het lid een relevant element. De steekproef is, gelet op de kwalitatieve interviews, niet zo groot. De variabelen zorgen voor statistisch significante gegevens voor de steekproef. De spreker stelt de resultaten niet in vraag, maar wijst op de amplitude, gelet op de grootte van de steekproef.

In welke mate werd onderzocht welke elementen leerkrachten gebruiken voor hun advies? Leerkrachten baseren hun advies uiteraard niet alleen op de resultaten op de proeven, stelt het lid. Het functioneren in de klas en de informatie van de voorgaande jaren worden ook in ogenschouw genomen. Welke andere elementen werden al dan niet meegenomen in het onderzoek?

Bij de beoordeling van de onderwijsvormen door leerlingen merkt de spreker op dat bijvoorbeeld de beoordeling welke vorm al dan niet moeilijk is, relatief is. Hoe komt het dat een leerling iets als moeilijk aanziet en hoe wordt deze perceptie afgezet tegen de resultaten die de leerling haalt? Voor iemand die slechte resultaten haalt op wiskunde bijvoorbeeld, kunnen bepaalde onderwijsvormen als moeilijk aanzien worden, terwijl dat voor iemand met goede resultaten voor wiskunde niet zo hoeft te zijn.

Koen Daniëls vraagt in welke mate het beheersen van het Nederlands als aparte variabele werd meegenomen bij het bepalen van de studie- en schoolkeuze.

Zo kan een leerling in de B-stroom effectief meer capaciteiten hebben op technisch, kunstzinnig en abstract gebied, maar door te beperkte capaciteiten Nederlands waren een aantal keuzes gewoon niet mogelijk.

Bedoelen de onderzoekers OKAN-leerlingen waar ze in de studie naar nieuwkomers verwijzen? Of gaat het om de tweede of derde generatie die nog te beperkt Nederlands kent?

Een van de aanbevelingen is om alle kinderen in het eerste jaar van het secundair onderwijs te laten verkennen. De spreker vraagt waarom leerlingen niet zouden kunnen verkennen in het vijfde en zesde leerjaar van het basisonderwijs.

Over de aanbeveling om te zorgen voor een duidelijke, transparante onderwijsstructuur is het lid van mening dat het op dit moment al veel overzichtelijker is dan vroeger en het hele overzicht op een A3 past.

Is vanaf het vijfde leerjaar beginnen met het duidelijk uitleggen wat de inhoud is van de onderwijsvormen in het secundair en de inschrijvingen later starten een betere manier om de studieoriëntering en vooral het correct informeren te organiseren? Ook om de B-stroom als springplank te kunnen gebruiken, moet volgens de spreker vroeger gestart worden met informeren en oriënteren.

Koen Daniëls is van mening dat bij de overgang van basis naar secundair niet gewacht moet worden tot een leerling in het secundair zit, maar een aantal zaken moeten vroeger, dus in het basisonderwijs, aangepakt worden. Moeten schoolteams informeren of, zoals een aanbeveling luidt, is externe begeleiding op maat van schoolteams nodig? Willen de onderzoekers terug naar de vroegere CLB's, die 'onafhankelijk' instonden voor de begeleiding? Wat verstaan de onderzoekers onder externe begeleiding op maat van schoolteams?

Ann Brusseel is nieuwsgierig naar de resultaten van de gesprekken met de leerkrachten. Wat is het beeld van hun kennis over bepaalde studierichtingen?

Sommigen konden het verschil tussen aso, tso en bso niet goed inschatten. Soms spreekt men nog over 'lagere' en 'hogere' studierichtingen. Hadden de ouders precieze kennis van wat gebeurt in de lessen techniek? Ook Latijn lijkt misschien soms heel exotisch en moeilijk, maar leert leerlingen ook leren en brengt structuur. Zonder die specifieke kennis en inzichten in de diverse richtingen is het volgens het lid moeilijk om te oriënteren. Hebben de leerkrachten in de gesprekken ook zelf aangegeven dat ze het oriënteren van leerlingen moeilijk vinden? In dat geval is het misschien nodig om hier de inrichtende machten op te wijzen.

De spreker was verbaasd over de bevinding dat leerkrachten weinig tijd hebben voor de oriëntering van de leerlingen en vraagt wat meer verduidelijking. Werd daarover met de leerkrachten gesproken en wat is de houding van de directies daarover?

Uit het onderzoek blijkt dat ouders soms de doorlichtingsverslagen screenen. Werden daar concrete vragen over gesteld? De schoolkeuze wordt volgens de spreker dikwijls bepaald door de uitstraling van een school. Is het screenen van de verslagen de uitzondering of komt het veel voor?

Steve Vandenberghe stelt vast dat de resultaten van het onderzoek de praktijk bevestigen. Als voormalig leerkracht in de derde graad weet het lid dat leerkrachten worstelen met de overgang van basis naar secundair. Ook voor de inspectie wordt de overgang terecht een steeds belangrijker aandachtspunt.

In het basisonderwijs leeft de idee dat zij goede inspanningen leveren, rekening houdend met de beperkte beschikbare middelen. Maar eens de leerlingen vertrokken zijn, is het moeilijk om contact te houden met het secundair onderwijs.

In de BaSo-fiches kruipt veel werk, merkt het lid op, maar daarnaast is er ook het leerlingenvolgsysteem. De informatie hieruit komt nog te weinig terecht in de secundaire scholen, meent de spreker. Dat is zeker het geval als leerlingen naar een ander net of een andere scholengroep verhuizen.

De basisscholen hebben vooral aandacht voor de studiekeuze, maar er wordt te weinig aandacht besteed aan het proces. Hoe kan dat verbeterd worden? Leerkrachten van de derde graad hebben niet alleen nood aan professionalisering op dat vlak, maar hebben ook een gebrek aan tijd. In de basisscholen is er ook een manifest gebrek aan omkadering, merkt de spreker op.

Wat vinden de onderzoekers van de idee om graadcoördinatoren, die instaan voor de eerste graad in secundaire scholen, veel meer op de klasvloer van de basisscholen te laten komen?

Wat zijn de positieve en negatieve elementen in het verbeteren van de studiekeuze in het kader van de hervorming van het secundair onderwijs?

Uit het onderzoek blijkt ook dat er voor leerlingen, ouders en leerkrachten wel degelijk een hiërarchie bestaat tussen de studierichtingen. Hoe kan dat aangepakt worden?

Steve Vandenberghe maakt zich ook zorgen over het opwaarderen van het technisch onderwijs. Dat is echt nodig, maar er is nog een lange weg af te leggen. De arbeidsmarkt vraagt steeds meer tso-gerichte opleidingen, maar dat dringt nog te weinig door. Hoe kan op dat vlak vooruitgang geboekt worden?

De spreker vraagt ook aandacht voor leerlingen met meerdere SES-kenmerken. De basisschool kan een belangrijke rol spelen, want de afstand tussen leerlingen en leerkrachten, maar ook tussen ouders en leerkrachten is veel kleiner. Wat is de rol van de basisschool en hoe kan het secundair onderwijs ondersteunen? Gelet op de verschillen in omkadering tussen basis en secundair, meent de spreker dat secundaire scholen op dat punt de basisscholen dienen te ondersteunen.

Het lid pleit nogmaals voor betere ondersteuning van het basisonderwijs en voor meer logistieke ondersteuning voor de leerkrachten van de derde graad. Ze leveren alle mogelijke inspanningen om de oriëntering van de leerlingen zo goed mogelijk te laten verlopen, maar de leerkrachten zijn soms te weinig opgeleid en hebben te weinig tijd, maar ook de directeurs kunnen er door overbelasting te weinig energie in investeren.

Elisabeth Meuleman meent dat een aantal beleidsbeslissingen eerder tegen de resultaten van het onderzoek ingaan in plaats van er rekening mee te houden. Het uitstel van de studiekeuze is er niet gekomen, wat volgens het lid in het onderzoek wel wordt voorgesteld om de gelijke kansen en de keuze op basis van talenten en interesses te verbeteren.

Andere zaken kunnen op korte termijn wel gerealiseerd worden, en daar is ook draagvlak voor, stelt de spreker. Een vaste inschrijvingsdatum voor heel Vlaanderen op een later moment, waardoor ouders de tijd hebben om zich te informeren in het zesde leerjaar eerder dan in het vijfde, en de studiekeuze iets later gemaakt kan worden, is hier een voorbeeld van.

Elisabeth Meuleman heeft in het verleden al de 4-4-4-structuur bepleit, met een echte middenschool. Er zijn op dit moment autonome middenscholen die ervoor kiezen om de eerste graad apart en breed in te richten. Hebben de onderzoekers bekeken of in die autonome middenscholen de overgang vlotter verloopt en de resultaten op het vlak van oriëntering en studiekeuze beter zijn?

Vera Celis herinnert zich dat in 2002 de BaSo-fiche werd geïntroduceerd om gelijkaardige redenen als de aandachtspunten uit de toelichting van de onderzoekers. Toen stuitte die fiche op de wetgeving inzake privacy, want er was bezorgdheid over wat met de gegevens van een kind kon gebeuren. De onderzoekers verwijzen niet naar dit risico, dus het lid hoopt dat die privacy-aspecten nu niet meer spelen.

De verdeling van de leerlingen tussen de verschillende onderwijsvormen blijft volgens het lid ook gelijkaardig over de jaren heen. Dat wijst toch op een grote tevredenheid, aldus de spreker. Zijn er gegevens beschikbaar over wat leerlingen op het einde van het secundair vonden van hun studiekeuze? Een keuze die ouders, leerlingen en school maken, hoeft op zich niet fout te zijn, en als de cijfers weinig veranderen, zijn de redenen voor een keuze waarschijnlijk wel valabel.

Vroeger werd het advies van de klassenraad blindelings gevolgd, want ouders waren tevreden dat ze al een advies kregen, stelt de spreker. Nu is de samenleving veranderd en zijn ouders dikwijls hoger opgeleid dan de leerkracht die het advies geeft, waardoor meer vragen worden gesteld bij een advies.

Zien de onderzoekers bij de zeven beleidsaanbevelingen een aantal specifieke aandachtspunten om het systeem en de cijfers te verbeteren?

Simon Boone begrijpt de zorg over de mate dat de resultaten van het onderzoek transfereerbaar zijn naar Vlaanderen. De onderzoekers hebben bewust de keuze gemaakt om tools te ontwikkelen. Het ontwikkelen van overall inzetbare tools is trouwens het doel van een SBO-project. Daarom was het belangrijk om scholen te betrekken met een zeer verschillend profiel, wat uiteraard gemakkelijker is in een stedelijke context.

Van 2008 tot 2010 heeft de spreker OBPWO-onderzoek 07.03 gedaan over de overgang van basis naar secundair en dat was Vlaanderenbreed. Heel wat vaststellingen in het Transbaso-onderzoek zijn gelijk aan die tijdens het OBPWO-onderzoek. Bepaalde patronen, bijvoorbeeld inzake het aanbod, zullen verschillen, aangezien in Antwerpen en Gent nog steeds veel scholen zich klassiek profileren, met soms beperkte opties in het eerste jaar.

Er zijn in Vlaanderen heel wat scholen die zich anders inrichten en dus de overgang op een andere manier laten verlopen en een brede oriënterende eerste graad van het secundair inrichten.

De resultaten zijn gedeeltelijk typisch voor de stedelijke context, maar de grootteordes van cijfers, bijvoorbeeld over de leerlingen die starten in de verschillende opties, verschillen volgens de spreker niet fundamenteel tussen de regio's. Simon Boone merkt ook op dat de studie niet claimt om representatief te zijn voor heel Vlaanderen.

Er is ook voor een stedelijke onderzoekscontext gekozen omdat in Antwerpen de ongekwalificeerde uitstroom zeer hoog is. Vandaar de vraag of er in de overgang tussen basis en secundair al elementen zitten die aanleiding geven tot de latere grotere uitval.

36 scholen met in totaal 1100 leerlingen per cohorte is volgens de spreker geen kleine steekproef. Omdat het ook de doelstelling was om te werken met coaches in scholen moest de grootte overzichtelijk blijven. Nog meer scholen onderzoeken zou voor meer stabiele data zorgen, maar omdat in de onderzochte scholen heel veel variatie aanwezig was, kunnen kwaliteitsvolle analyses gebeuren voor de twee steden, merkt hij op.

Simon Boone beaamt dat leerkrachten met meer elementen rekening houden dan de resultaten van de OVSG-toetsen en IDP. Elien Sneyers van de UA werkt aan een review waarin wordt onderzocht waarmee leerkrachten allemaal rekening houden bij hun advies. Zo wordt voor elke leerkracht een beoordeling gevraagd van elke leerling voor een aantal punten: inschatting van de taalvaardigheid, wiskundige vaardigheid, technische vaardigheid, 'school appropriate behaviours' als alertheid en medewerking en de sociale relatie tussen leerling en leerkracht. De onderzoekster stelt vast dat het effect van de socio-economische achtergrond op het advies van de leerkracht voor een deel loopt via de inschatting van de vaardigheden. Maar ze stelt wel een blijvend effect vast van de SES op de 'teacher track recommendation'.

Simon Boone vraagt zich af of een studiehouding bijvoorbeeld al voldoende ontwikkeld is op het einde van het lager onderwijs en er op dat moment al in sterke mate rekening mee gehouden kan worden.

De spreker licht toe dat leerlingen zelf de moeilijkheid van de onderwijsvormen konden definiëren op een lijnstuk. Het is dus de appreciatie die de leerlingen zelf geven aan de moeilijkheid van de studierichtingen, zonder dat de onderzoekers daar enige interpretatie aan gaven.

Koen Daniëls vraagt of de onderzoekers de score die leerlingen gaven, hebben vergeleken met de score die ze halen op OVSG-toetsen of IDP. Duidt een leerling die goed scoort op wiskunde het aso als moeilijk aan of niet?

Die analyse is niet gebeurd, zegt *Simon Boone*, maar de onderzoekers hebben wel de vergelijking gemaakt tussen de gegeven score en de keuze die de leerling maakt. De inschatting van de moeilijkheidsgraad staat los van de gemaakte keuze, was het resultaat.

Het al dan niet beheersen van het Nederlands is voor een deel opgenomen in het onderzoek. Als er volgens de analyse van Elien Sneyers al een effect is van de etnische achtergrond van een leerling, loopt die via de inschatting van de taalvaardigheid van de leerling.

Met kinderen die naar de B-stroom gaan, worden inderdaad nieuwkomers bedoeld en niet zozeer leerlingen met een migratieachtergrond.

Koen Daniëls wil weten tot wanneer een leerling als OKAN-leerling wordt beschouwd. Als een leerling hier arriveert in het eerste leerjaar, wordt die in het zesde leerjaar in de studie dan nog altijd beschouwd als OKAN-leerling?

Simon Boone schetst dat de onderzoekers geen exacte definitie hebben gebruikt, maar uitgaan van ervaringen in de praktijk.

De aanbeveling in verband met de B-stroom is ook gebaseerd op de ervaringen van de valorisatiemedewerkers die de scholen bezochten, waar grote groepen leerlingen arriveren die nog niet lang in het land verblijven en bij de overgang bijna systematisch naar de B-stroom worden doorverwezen, omdat ze de taal nog niet voldoende beheersen. Na verloop van tijd kunnen ze hun taalachterstand wel

inhalen, maar dan zitten ze in een traject dat misschien niet overeenstemt met hun eigen ambities of interesses.

Naast de geformuleerde beleidsaanbevelingen op macroniveau die hier voorgesteld werden, staan in de studie ook aanbevelingen op meso- (scholengemeenschap) en microniveau (school), verduidelijkt de spreker.

Simon Boone bevestigt dat bij sommige leerkrachten van het basisonderwijs de kennis over de studierichtingen van het secundair heel beperkt is. Dat is volgens de onderzoekers een groot pijnpunt. Leerkrachten communiceren ook heel verschillend, wat ervoor zorgt dat ouders weinig belang hechten aan het advies. Het lijkt er sterk op dat bij een groep leerkrachten de kennis ontbreekt om goed te kunnen oriënteren, aldus de spreker, wat ook blijkt uit een artikel van Elie Sneyers in Pedagogische Studiën.

Als inschrijvingen al in maart starten, komt de informatie in de lagere school vaak te laat voor veel ouders. Leerkrachten zijn dikwijls niet proactief en de toetsen komen op het einde van het jaar, maar dan zijn de leerlingen al ingeschreven in het secundair. Daarom doen de onderzoekers de aanbeveling om de inschrijvingen later te laten starten.

Ann Brusseel merkt op dat leerkrachten basisonderwijs vaak niet op de hoogte zijn wanneer hun leerlingen zich gaan inschrijven, dus is het moeilijk om daarop te anticiperen.

Simon Boone schetst dat leerkrachten vaak te laat communiceren en de ouders die over het minste informatie beschikken niet proactief informeren. De ouders die de doorlichtingsverslagen lezen, vinden hun weg wel, maar andere ouders zijn meer aangewezen op de leerkracht.

De spreker geeft mee dat het bij de middenklassegroep vrij courant is dat ouders de doorlichtingsverslagen lezen. Deze groep woont ook veel opendeurdagen bij van secundaire scholen als hun kind in het vijfde leerjaar zit. Dat is niet het geval voor ouders met minder cultureel kapitaal en die minder op de hoogte zijn.

Uit het coachingstraject is gebleken dat directies heel belangrijk zijn. In scholen met een ondersteunende directeur konden grote stappen worden gezet, in andere scholen bleek dat niet mogelijk. Graadcoördinatoren zijn volgens de spreker een interessant idee.

Volgens de onderzoekers, en op basis van kennis van de wetenschappelijke literatuur, zullen in het eerste leerjaar sommige leerlingen verkennen, andere verdiepen en andere versterken. De vraag is of alle scholen zich op de drie aspecten zullen richten. Als een school zich meer toespitst op een aspect, bestaat volgens de spreker het gevaar van het opsplitsen van leerlingen en het uithollen van de verkennende eerste graad.

De onderzoekers zijn vaak op pad om voor een divers publiek toelichting te geven bij het onderzoek, geeft de spreker mee. Zeker als ze voor leerkrachten spreken, wordt ingegaan op het hiërarchische watervaldenken.

Het verschil tussen leerlingen met verschillende socio-economische achtergrond blijft frappant, stelt de spreker. Leerkrachten zijn zeer nabij voor ouders en leerlingen. Het is dan ook jammer dat net de ouders die het meest nood hebben aan informatie, die informatie niet ontvangen. Bij de professionalisering van leerkrachten inzake de overgang van basis naar secundair is dat zeker een aandachtspunt, stipt de spreker aan.

Investeren in externe begeleiding en tijd en ruimte maken voor professionalisering is volgens de onderzoekers cruciaal. Als leerkrachten de ruimte krijgen, kunnen ze groeien.

Er waren volgens Simon Boone in het onderzoek te weinig leerlingen die doorstroomden naar autonome middensholen om conclusies te kunnen trekken over een al dan niet betere overgang tussen basis en secundair. Hij haalt nog de tienerscholen aan met een 4-4-4-structuur, maar daarover is er nog geen onderzoek.

De BaSo-fiche is een instrument waar de leerkrachten niet graag mee werken, komt uit het onderzoek. Ze hebben soms het idee dat ze daar veel tijd in investeren, maar zonder zicht op wat ermee gebeurt. Met een aantal stakeholders werd bekeken hoe de informatie over een leerling best wordt georganiseerd bij de overgang van basis naar secundair.

De tevredenheid over hun keuze werd bevraagd bij de leerlingen die net zijn overgegaan naar het secundair. De meerderheid was vrij tevreden, maar Simon Boone vraagt zich af in welke mate de leerlingen zich bewust zijn van de keuze die ze maken. In de scholen waar het onderzoeksteam heeft gewerkt rond talenten, studiekeuze en kennis waren de leerlingen iets meer tevreden dan de leerlingen uit scholen waar die experimenten niet plaatsvonden.

De cijfers over de keuzes blijven over de jaren gelijkaardig, beaamt de spreker.

De onderzoekers hebben bij de observaties van oudercontacten vastgesteld dat ouders vaak hoger opgeleid zijn dan de leerkrachten of van mening zijn dat ze er meer over weten. Dat zorgt soms voor moeilijke contacten en het niet aanvaarden van het advies.

De zeven beleidsaanbevelingen zijn voor de onderzoekers de belangrijkste aandachtspunten. Een duidelijke en transparante onderwijsstructuur en latere inschrijvingen zijn absoluut prioritair. Voor de Antwerpse en Gentse context is het aangeven van de mogelijkheid van de B-stroom als springplank eveneens van belang.

Ann Brusseel merkt op dat degenen die de brede eerste graad bepleiten in die context vaak de woorden 'zalmen' en 'opstromen' gebruiken, wat eigenlijk de hiërarchie bevestigt. Accent op talent is echter de kern van de zaak, stelt het lid.

Het onderwijs is volgens *Simon Boone* een wereld waar veronderstellingen en sinds generaties bestaande beelden moeilijk uit te roeien zijn. Er staat nergens dat het zo is of moet zijn dat leerlingen die starten in een technische opleiding in het eerste jaar iets minder moeten scoren op de toetsen, of dat wie met Latijn start de hoogste scores moet halen. Maar dat idee blijft leven, beaamt de spreker.

Hij wil vooral dat het bestaan van de B-stroom als springplank bekend moet zijn en in de praktijk mogelijk moet zijn. Zal dat in alle scholen ingericht worden? Blijkbaar is het plan dat een leerling van bij het begin voor dat traject moet kiezen. Net omdat het veelal gaat om leerlingen met een zwakke achtergrond is het cruciaal dat zij goed worden ingelicht over de mogelijkheden.

Karin Goosen stelt dat leerkrachten zelf aangeven dat de kennis over de studierichtingen van het secundair voor hen moeilijk is. Niet de technische structuur van het secundair is moeilijk, maar de verschillende en afwijkende informatie die ze van secundaire scholen ontvangen, maakt de situatie complex. Sommige secundaire scholen vermelden dat hun school aso, bso en tso aanbiedt,

terwijl een andere enkel het onderscheid maakt tussen een A-stroom en een B-stroom. Dat maakt het voor leerkrachten heel moeilijk om op een eerlijke manier uitleg te geven aan ouders en leerlingen.

Zo hebben de onderzoekers een filmpje ontwikkeld over de structuur van het secundair onderwijs, dat werd gecontroleerd door pedagogische begeleidingsdiensten, CLB-medewerkers en leden van de gebruikersgroep. Het filmpje moest acht keer herwerkt worden om de nodige nuances aan te brengen en het verhaal enigszins duidelijk te maken, merkt de spreker op. Op elke school wordt STEM anders ingericht en worden klasindelingen anders georganiseerd, schetst Karin Goosen. Voor een leerkracht basisonderwijs is het dan ook bijzonder moeilijk om aan leerlingen een volledig en concreet beeld te schetsen van het secundair onderwijs.

De koepels waren ruim vertegenwoordigd in de gebruikersgroep, zegt de spreker, en zij zijn zich bewust van de moeilijkheid voor de leerkracht. Ook het doorprikken van verkoopspraatjes hoort daarbij. Soms wordt ook enkel reclame gemaakt voor secundaire scholen van het eigen onderwijsnet. Hier ligt volgens de spreker een belangrijke verantwoordelijkheid van de overheid om dat aan banden te leggen.

De onderzoekers hebben een intensief traject doorlopen met verschillende scholen. Daaruit blijkt dat, als een school twee jaar tijd heeft om leerlingen en ouders te informeren en gesprekken te voeren, leerlingen en ouders meer tevreden zijn over de gemaakte keuze.

Karin Goosen stelt dat de scholen die ze ontmoet tijdens haar voorstellingen in het onderzoek de bevestiging zien van wat ze al jaren voelen. Het is goed dat de oriëntering meer aandacht krijgt bij de doorlichting van scholen, stelt de spreker, om scholen te stimuleren om een sterker onderwijsloopbaanbeleid uit te bouwen.

Het onderzoek maakt duidelijk dat in scholen heel weinig aandacht gaat naar een gezamenlijk onderwijsloopbaanbeleid. De vaststelling is dat elk type leerkracht het moeilijk heeft met oriëntering, los van leeftijd of ervaring. Als leerkrachten met elkaar overleggen en oriëntering een project van de school wordt, komt niet alleen het studieadvies sneller bij ouders, maar voelen leerkrachten zich ook sterker om te oriënteren, als ze goede contacten hebben met verschillende secundaire scholen in de buurt. Want leerkrachten zijn wel degelijk bezorgd over waar hun leerlingen terechtkomen en wat het intakebeleid is.

Rond de BaSo-fiche was er een participatietraject, een groep stakeholders die de goede praktijken met de fiche bekeek. Het instrument op zich is niet zo belangrijk. Veel basisscholen leveren inspanningen om goede informatiefiches van hun leerlingen door te geven aan de secundaire school, maar daar worden ze niet bekeken. Dat is een enorme frustratie van die leerkrachten. Een antwoord van een aantal secundaire scholen is dat zij vooral relevante informatie willen die past binnen hun pedagogisch project. Dus niet alles moet zomaar worden doorgegeven. Om een brug te slaan tussen basis en secundair is het dikwijls voldoende om mensen informeel samen te brengen en informatie uit te wisselen.

Leerkrachten basisonderwijs zouden volgens Karin Goosen gerustgesteld zijn als leerlingen langer kunnen verkennen en uitzoeken wat ze graag doen en niet onmiddellijk moeten kiezen.

De optie techniek is niet populair, bevestigt de spreker. Uit het onderzoek blijkt dat bij de leerlingen uit de experimentele scholen die veel meer ingezet hebben op het aanbod techniek in het basisonderwijs en hebben samengewerkt met

secundaire scholen, de waardering voor het tso stijgt. Het aanbod is dus een van de sleutels om techniek op te waarderen, aldus de spreker.

Simon Boone geeft het voorbeeld van een school met als opties binnen de A-stroom Latijn en verkennen. De ervaring was dat door de brede eerste graad in het derde jaar positiever gekozen wordt voor tso-richtingen. De cijfers uit het onderzoek tonen aan dat nu in de eerste plaats vooral wordt gekozen voor Latijn en moderne, want men wil 'hoog mikken'. Door de uitgestelde keuze wordt positiever gekozen in de tweede graad.

Door de uitgestelde keuze wordt vermeden dat al in de eerste graad in hokjes wordt gedacht, vult *Karin Goosen* aan.

Ann Brusseel acht dit een logische redenering, maar die geldt ook voor de derde graad van het lager onderwijs. Degenen die de structuren willen omverwerpen, beweren dat de enige mogelijkheid om te zorgen voor een betere studiekeuze erin bestaat dat leerlingen in de eerste graad van het secundair van alles kunnen proeven, stelt het lid. Maar volgens haar is het basisonderwijs er om van alles te kunnen proeven en niet alleen om te leren lezen en tellen. Uit onderzoek blijkt volgens de spreker dat het wetenschapsonderwijs, techniekonderwijs, vreemdetalenonderwijs en muzische vorming in ons lager onderwijs niet sterk genoeg zijn.

Taal en rekenen zijn sterk ontwikkeld in het basisonderwijs. Dan is het ongepast te stellen dat een Latijnse richting in de eerste graad het probleem is. Er wordt heel laat gestart met een vreemde taal, stelt de spreker, ook al toont alle onderzoek dat best zo vroeg mogelijk wordt gestart met het aanleren van vreemde talen. Daarom is het decretaal mogelijk gemaakt om met taalinitiatie te starten vanaf de kleuterklas. Maar in de praktijk start dit pas in het vijfde studiejaar, betreurt het lid.

Wetenschappen en techniek zijn onderbelicht in ons basisonderwijs. De instroom van leerkrachten in het lager onderwijs de voorbije jaren bestaat vooral uit mensen zonder een wetenschappelijke of technische achtergrond.

Ann Brusseel kan uit het onderzoek niet concluderen dat de enige oplossing om de overgang tussen basis en secundair te vergemakkelijken erin bestaat om van de brede eerste graad van het secundair een kopie te maken van wat de derde graad van het basisonderwijs zou moeten zijn.

Simon Boone meent dat kinderen niet plots cognitief veel beter in staat zijn om een keuze te maken en de kennis over het secundair plots zo veel groter zou zijn.

Volgens *Ann Brusseel* zijn het niet de kinderen maar de ouders die kiezen. Als het toch de kinderen zijn die kiezen, hebben de ouders hun verantwoordelijkheid ontlopen, meent het lid. De decreetgever is er niet verantwoordelijk voor als ouders geen grenzen bepalen voor hun kinderen, aldus de spreker.

De onderzoekers hechten veel belang aan externe begeleiding op maat van schoolteams, beklemtoont *Karin Goosen*. Er zijn veel mechanismen die de leerkrachten onbewust toepassen, legt de spreker uit. Een externe blik op de zaken kan dus veel betekenen voor scholen en leerkrachten, en dat geven ze zelf ook aan.

Steve Vandenberghe informeert naar de verdere opvolging door de commissie van de beleidsaanbevelingen.

Vera Celis besluit met de beschouwing dat de commissie zich op een later moment nog kan buigen over de verdere opvolging.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Steve VANDENBERGHE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AP Hogeschool	Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen
aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
HoGent	Hogeschool Gent
IDP	interdiocesane proeven
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
kso	kunstsecundair onderwijs
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MDO	multidisciplinair overleg
OBPWO	onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
OVSG	Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten
PMS	psycho-medisch-sociaal centrum
SBO	strategisch basisonderzoek
SES	socio-economische status
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
VK	Verenigd Koninkrijk
VUB	Vrije Universiteit Brussel